

4.2.3.2. Phân tích hiệu quả sử dụng tài sản

Việc phân tích được tiến hành từ đánh giá hiệu quả sử dụng toàn bộ tài sản của doanh nghiệp đến hiệu quả sử dụng từng loại tài sản cụ thể trong doanh nghiệp như tài sản dài hạn, tài sản ngắn hạn.

Thứ nhất, hiệu quả sử dụng tổng tài sản

Việc phân tích hiệu quả sử dụng tổng tài sản của doanh nghiệp có thể được tiến hành thông qua các chỉ tiêu sau:

$$\frac{\text{Hiệu suất sử dụng}}{\text{tổng TS (H}_{TS})} = \frac{\text{Doanh thu thuần}}{\text{Tổng tài sản}} \quad (4.8)$$

(Đơn vị tính: lần)

Hiệu suất sử dụng tổng tài sản cho biết khả năng tạo ra doanh thu từ toàn bộ tài sản hiện có của doanh nghiệp. Nội dung phân tích chỉ hiệu suất sử dụng tổng tài sản bao gồm so sánh chỉ tiêu này qua các kỳ hoặc so sánh với số trung bình ngành hay với đối thủ cạnh tranh; sau đó phân tích ảnh hưởng của hai nhân tố là tổng tài sản bình quân và doanh thu thuần đến chỉ tiêu hiệu suất sử dụng tổng tài sản bằng phương pháp loại trừ.

$$\frac{\text{Sức sinh lợi của}}{\text{tài sản (ROA)}} = \frac{\text{Lợi nhuận}}{\text{Tổng tài sản}} \quad (4.11)$$

(Đơn vị tính: lần)

ROA là chỉ tiêu rất quan trọng, phản ánh khả năng sinh lợi của tổng tài sản. Chỉ tiêu này cho biết cứ một đồng tài sản bình quân dùng vào hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp sẽ tạo ra được bao nhiêu đồng lợi nhuận. Trị số của chỉ tiêu này càng cao chứng tỏ doanh nghiệp sử dụng tài sản càng hiệu quả. Khi phân tích ROA, cần thực hiện hai bước sau đây: (1) Đánh giá khái quát khả năng sinh lợi của tổng tài sản thông qua chỉ tiêu ROA; (2) Phân tích các nhân tố ảnh hưởng đến chỉ tiêu cần phân tích.

Lưu ý, chỉ tiêu sức sinh lợi của tài sản còn được đánh giá thông qua chỉ tiêu tỷ suất sinh lợi của tổng tài sản như công thức bên dưới:

$$\frac{\text{Tỷ suất sinh lợi của}}{\text{tài sản (ROA)}} = \frac{\text{Lợi nhuận}}{\text{Tổng tài sản}} \times 100 \quad (4.14)$$

(Đơn vị tính: %)

Chỉ tiêu này phản ánh cứ 100 đồng tài sản bình quân đầu tư vào hoạt động kinh doanh thì mang lại cho doanh nghiệp bao nhiêu đồng lợi nhuận.

Tuy nhiên, chỉ tiêu ROA chịu ảnh hưởng của cấu trúc nguồn vốn, do đó để xác định hiệu quả kinh doanh trong điều kiện giả định doanh nghiệp không đi vay (loại trừ

ảnh hưởng của cấu trúc nguồn vốn **và thuế thu nhập doanh nghiệp**) có thể sử dụng chỉ tiêu Tỷ suất sinh lợi kinh tế của tài sản.

$$\begin{aligned} \text{Tỷ suất sinh lợi kinh tế} \\ \text{của tài sản (RE)} \end{aligned} = \frac{\text{Lợi nhuận trước thuế và lãi vay}}{\text{Tổng tài sản bình quân}} \times 100 \quad (4.15)$$

(Đơn vị tính: %)

Chỉ tiêu này khi phân tích thường được so sánh với lãi suất vay ngân hàng để ra quyết định có nên vay hay sử dụng vốn tự có. Nếu $RE > r$ thì doanh nghiệp nên tiếp nhận các khoản vay và tạo ra phần tích lũy cho chủ sở hữu. Về phía nhà đầu tư, chỉ tiêu này là căn cứ để xem xét có nên đầu tư vào doanh nghiệp hay không.

Thứ hai, hiệu quả sử dụng tài sản dài hạn

Để phân tích hiệu quả sử dụng tài sản dài hạn, trước hết, nhà phân tích sẽ tính toán và đánh giá hiệu suất sử dụng tài sản dài hạn thông qua chỉ tiêu như sau:

$$\begin{aligned} \text{Hiệu suất sử dụng} \\ \text{TSDH (H}_{TSDH}) \end{aligned} = \frac{\text{Doanh thu thuần}}{\text{Giá trị TSDH}} \quad (4.16)$$

(Đơn vị tính: lần)

Chỉ tiêu này phản ánh một đồng tài sản dài hạn bình quân thì mang lại cho doanh nghiệp mấy đồng doanh thu thuần. Nội dung phân tích chỉ tiêu này tương tự như nội dung phân tích chỉ tiêu hiệu suất sử dụng tổng tài sản.

Tiếp theo, cần tính toán và phân tích chỉ tiêu sức sinh lợi của tài sản dài hạn:

$$\begin{aligned} \text{Sức sinh lợi của} \\ \text{TSDH (R}_{TSDH}) \end{aligned} = \frac{\text{Lợi nhuận}}{\text{Giá trị TSDH}} \quad (4.17)$$

(Đơn vị tính: lần)

Chỉ tiêu này phản ánh một đồng tài sản dài hạn bình quân thì mang lại cho doanh nghiệp bao nhiêu đồng lợi nhuận sau thuế. Việc phân tích chỉ tiêu này cũng tương tự như nội dung phân tích sức sinh lợi của tổng tài sản.

Ngoài ra, trong tài sản dài hạn, tài sản cố định thường chiếm tỷ trọng lớn và đóng vai trò quan trọng trong quá trình sản xuất kinh doanh, do đó nhà phân tích có thể tính toán và phân tích thêm hai chỉ tiêu là hiệu suất sử dụng tài sản cố định và sức sinh lợi của tài sản cố định. Nội dung và trình tự phân tích cũng tương tự đối với các chỉ tiêu về tài sản dài hạn nêu trên.

Công thức tính các chỉ tiêu hiệu quả sử dụng tài sản cố định như sau:

$$\frac{\text{Hiệu suất sử dụng}}{\text{TSCĐ } (H_{\text{TSCĐ}})} = \frac{\text{Doanh thu thuần}}{\text{Giá trị còn lại của TSCĐ}} \quad (4.18)$$

(Đơn vị tính: lần)

$$\frac{\text{Sức sinh lợi của}}{\text{TSCĐ } (R_{\text{TSCĐ}})} = \frac{\text{Lợi nhuận}}{\text{Giá trị còn lại của TSCĐ}} \quad (4.19)$$

Thứ ba, hiệu quả sử dụng tài sản ngắn hạn

Để phân tích hiệu quả sử dụng tài sản ngắn hạn, trước hết cần tính toán và đánh giá tốc độ luân chuyển tài sản ngắn hạn thông qua hai chỉ tiêu sau:

$$\frac{\text{Số vòng quay}}{\text{TSNH } (H_{\text{TSNH}})} = \frac{\text{Doanh thu thuần}}{\text{Giá trị TSNH}} \quad (4.20)$$

(Đơn vị tính: vòng/kỳ)

$$\frac{\text{Thời gian 1 vòng}}{\text{quay TSNH } (N_{\text{TSNH}})} = \frac{\text{Thời gian kỳ phân tích}}{\text{Số vòng quay TSNH}} \quad (4.21)$$

(Đơn vị tính: ngày/vòng)

Trong đó: nếu ký hiệu $V_1, V_2, \dots, V_n$ lần lượt là giá trị tài sản ngắn hạn được lấy ở nhiều thời điểm khác nhau của kỳ kinh doanh, ta có công thức xác định giá trị tài sản ngắn hạn bình quân như sau:

$$\frac{\text{Giá trị TSNH}}{\text{bình quân}} = \frac{\frac{1}{2} V_1 + V_2 + \dots + V_{n-2} + V_{n-1} + \frac{1}{2} V_n}{n - 1} \quad (4.22)$$

Công thức này áp dụng cho tất cả các loại tài sản thuộc tài sản ngắn hạn. Nếu không lấy được số liệu nhiều kỳ thì có thể lấy trung bình của đầu năm và cuối năm hoặc của chính kỳ phân tích.

Sau khi tính toán hai chỉ tiêu nêu trên, nhà phân tích sẽ dùng phương pháp so sánh để đánh giá khái quát về tốc độ luân chuyển của tài sản ngắn hạn qua các kỳ.

Tiếp theo, nhà phân tích sử dụng phương pháp loại trừ để đánh giá ảnh hưởng của các nhân tố bao gồm tài sản ngắn hạn và doanh thu thuần đến tốc độ luân chuyển tài sản ngắn hạn.

$$\frac{\text{Thời gian 1 vòng}}{\text{quay TSNH } (N_{\text{TSNH}})} = \frac{\frac{\text{Thời gian kỳ}}{\text{phân tích}} \times \text{TSNH}}{\text{Doanh thu thuần}} \quad (4.23)$$

Nếu sử dụng hiệu quả tài sản ngắn hạn thì doanh nghiệp sẽ tiết kiệm được tài sản ngắn hạn, ngược lại sẽ bị lãng phí.

$$\frac{\text{Giá trị TSNH tiết kiệm hoặc lãng phí}}{DTT_1 \times (N_{TSNH1} - N_{TSNH0})} = \frac{1}{\text{Thời gian kỳ phân tích}} \quad (4.26)$$

Bên cạnh tốc độ luân chuyển của tài sản ngắn hạn, hiệu quả sử dụng tài sản ngắn hạn còn được đánh giá qua chỉ tiêu sức sinh lợi của tài sản ngắn hạn:

$$\frac{\text{Sức sinh lợi của TSNH } (R_{TSNH})}{\text{Giá trị TSNH}} = \frac{\text{Lợi nhuận}}{\text{Giá trị TSNH}} \quad (4.27)$$

(Đơn vị tính: lần)

Chỉ tiêu này phản ánh cứ một đồng tài sản ngắn hạn thì mang lại cho doanh nghiệp bao nhiêu đồng lợi nhuận sau thuế. Nội dung phân tích chỉ tiêu này cũng tiến hành tương tự như khi phân tích chỉ tiêu sức sinh lợi của tổng tài sản và tài sản dài hạn.

Trong tài sản ngắn hạn, hàng tồn kho và khoản phải thu ngắn hạn thường chiếm tỷ trọng lớn và có vai trò quan trọng đối với giai đoạn sản xuất và giai đoạn tiêu thụ của doanh nghiệp. Do đó, nhà phân tích tiếp tục tiến hành những nội dung phân tích như trên đối với hàng tồn kho và khoản phải thu, trong đó tập trung chủ yếu vào tốc độ luân chuyển của hai khoản mục này.

******* Phân tích mối quan hệ giữa các chỉ tiêu hiệu quả kinh doanh của doanh nghiệp qua phương trình Dupont ROA**

Ngoài việc sử dụng phương pháp loại trừ để phân tích ảnh hưởng của hai nhân tố là tổng tài sản bình quân và lợi nhuận sau thuế đến chỉ tiêu ROA, nhà phân tích còn có thể sử dụng phương pháp phân tích Dupont kết hợp với phương pháp loại trừ để phân tích ảnh hưởng của hai nhân tố là hiệu suất sử dụng tài sản và sức sinh lợi của doanh thu thuần đến chỉ tiêu ROA.

Ta có, phương trình Dupont của ROA như sau:

$$\begin{aligned} ROA &= \frac{\text{Doanh thu thuần}}{\text{Tổng TS}} \times \frac{\text{Lợi nhuận}}{\text{Doanh thu thuần}} \\ &= H_{TS} \times ROS \end{aligned} \quad (4.39)$$

Sau khi xây dựng phương trình Dupont, tiến hành tính toán mức độ ảnh hưởng của H_{TS} và ROS đến ROA. Việc phân tích phương trình Dupont của ROA cho phép nhà phân tích đánh giá ảnh hưởng của hai chỉ tiêu là hiệu suất sử dụng tài sản và khả năng sinh lợi doanh thu đến sự biến động của chỉ tiêu sức sinh lợi của tài sản. Từ đó sẽ giúp doanh nghiệp biết được nếu muốn cải thiện ROA thì nên quản lý hiệu quả các loại tài sản đang

có, tăng khả năng luân chuyển của tài sản để tạo ra nhiều doanh thu hay nên tập trung vào công tác kiểm soát chi phí nhằm gia tăng khả năng sinh lợi của doanh thu.